

Ανατοκισμός

Ρύθμιση των παλαιών οφειλών

ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΡΓΕΛΑ
 Νομικού Συμβούλου ΕΕΤ

Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΩΣ ΦΘΑΣΑΜΕ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 30
 ΤΟΥ Ν. 2789/2000

Όπως είναι γνωστό ο ανατοκισμός των σε καθυστέρηση οφειλομένων προς τις τράπεζες τόκων από χορηγήσεις δανείων ή πιστώσεων ρυθμίστηκε ειδικώς με την παρ. 6 του άρθρου 8 του Ν. 1083/1980 και την κατόπιν αυτού απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής (ΝΕ) με αριθμό 289/30.10.1980.

Οι τράπεζες κατόπιν αυτού άσκησαν το δικαίωμα που τους παρασχέθηκε, ως άλλωστε είχαν την υποχρέωση έναντι των μετόχων και των καταθετών τους, κατά τρόπο ομοιόμορφο, ο οποίος τέθηκε πολλές φορές στην κρίση των Δικαστηρίων και επικροτήθηκε, άμεσα ή έμμεσα, από αυτά (πχ απόφαση της Ολομέλειας του ΑΠ. 27/1988) μέχρι το τέλος του 1997.

Το 1998 με δύο αποφάσεις της Ολομέλειας του ΑΠ (με αριθμούς 8 και 9/98) η νομολογία που είχε δημιουργηθεί ανατράπηκε μερικά. Συγκεκριμένα το Ανώτατο Δικαστήριο απεφάνθη ότι ο κατά την προαναφερόμενη απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής ανατοκισμός προϋποθέτει σχετική συμφωνία μεταξύ πιστωτικού ιδρύματος και οφειλέτη.

Με τις αποφάσεις αυτές τέθηκαν νέα δεδομένα για τον τραπεζικό ανατοκισμό, αλλά και προβληματισμός αναφορικά με τις συνέπειες της νέας νομολογίας στο τραπεζικό σύστημα, που οδήγησαν στην παρέμβαση της Πολιτείας.

Την 15.4.1998 δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα

της Κυβέρνησης ο Ν. 2601/98, το άρθρο 12 του οποίου έθετε τον τραπεζικό ανατοκισμό σε νέες βάσεις τόσο για το μέλλον, όσο και για το παρελθόν.

Για το μέλλον θεσπίστηκε ότι σε κάθε περίπτωση απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη συμφωνίας περί ανατοκισμού μεταξύ τράπεζας και οφειλέτη, η οποία δεν μπορεί να προβλέπει περιοδους κεφαλαιοποίησης των σε καθυστέρηση οφειλομένων τόκων μικρότερες του εξαμήνου.

Όσον αφορά στο παρελθόν, η έλλειψη συμφωνίας περί ανατοκισμού στις συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων – δικαιολογημένη από την πάγια σχετική νομολογία των ετών 1980-1997 – αντιμετωπίστηκε με τον εκ του νόμου ανατοκισμό ανά εξάμηνο για ισχύουσες και καταγγεληθείσες συμβάσεις. Παρά ταύτα αναγνωρίστηκε από την Πολιτεία ότι αποτέλεσμα της περιόδου υψηλών επιτοκίων που διήλθε η Ελληνική Οικονομία σε συνδυασμό με τον ανατοκισμό, όπως αυτός εφαρμόζετο από τις τράπεζες, ήταν η υπερβολική επιβάρυνση των υπερήμερων οφειλετών τους, που καθιστούσε την εξόφληση των οφειλών τους αντικειμενικά εξαιρετικά δυσχερή και συγχρόνως προσέδιδε στο πρόβλημα κοινωνικές διαστάσεις. Για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας κάλεσε τα πιστωτικά ιδρύματα, με εγκύκλιο που εξέδωσε, να ρυθμίσουν τις υπέρογκες πλέον ως άνω οφειλές σε επίπεδα που να ανταποκρίνονται στο βαθμό εισπραξιμότητάς τους, σε συνδυασμό με τη βιωσιμότητα των οφειλετριών επιχειρήσεων, όπου βέβαια υπήρχε τέτοιο θέμα.

Οι τράπεζες ανταποκρίθηκαν, στο μέτρο του δυνατού, στην πρόσκληση αυτή, πλην όμως διαπιστώθηκε ότι το πρόβλημα δεν λύθηκε στο βαθμό που αναμένετο. Αποτέλεσμα της διαπίστωσης αυτής ήταν η παρέμβαση του Πρωθυπουργού, ο οποίος με τη δήλωση της 8.12.1999 προανήγγειλε νέα νομοθετική παρέμβαση για τη ρύθμιση του ύψους των παλαιών εκ τόκων οφειλών με τη μέθοδο των πολλαπλασίων της οφειλής, όπως αυτή είχε διαμορφωθεί κατά το χρόνο είτε της καταγγελίας

της σύμβασης από την οποία προήλθε, είτε, ελλείψει καταγγελίας, κατά τον οποίο έγινε ληξιπρόθεσμη και απαιτητή.

Η δήλωση αυτή μετουσιώθηκε τελικά στο άρθρο 30 του Ν. 2789/2000, που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ τ.Α, 21/11.2.2000 και τέθηκε ήδη σε ισχύ. Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού ρυθμίζονται οι παλαιές απαιτήσεις εκ δανείων ή πιστώσεων των τραπεζών συνολικά, χωρίς να γίνεται ρητή αναφορά στις εκ του ανατοκισμού επιβαρύνσεις.

Β. ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 30

ΤΟΥ Ν.2789/2000 (*)

Ι. ΥΠΑΓΟΜΕΝΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

Στην εκ του νόμου ρύθμιση υπάγονται οι απαιτήσεις που συγκεντρώνουν όλα τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

- πηγάζουν από συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων
- που συνομολογήθηκαν με πιστωτικά ιδρύματα
- που είτε καταγγέλθηκαν, είτε, όπου δεν υπάρχει καταγγελία, έγιναν εν όλω ή εν μέρει ληξιπρόθεσμες, το αργότερο μέχρι την 15.4.1998
- οι οποίες δεν έχουν κριθεί τελεσίδικα
- για τις οποίες εκκρεμούσε μέχρι την 1.2.2000 (ημερομηνία ψήφισης του νόμου στο σύνολο) αναίρεση στον Αρειο Πάγο
- οι οποίες δεν ρυθμίστηκαν με διάταξη νόμου ή οποιαδήποτε σύμβαση με το πιστωτικό ίδρυμα.

Συνεπώς δεν υπάγονται στη συγκεκριμένη ρύθμιση, μεταξύ άλλων, απαιτήσεις εταιρειών leasing ή factoring κατά οφειλετών τους, απαιτήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων εξ άλλης αιτίας (πχ αποζημίωση) ή από συμβάσεις δανείων ή πιστώσεων που καταγγέλθηκαν μετά την 15.4.1998.

ΙΙ. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΗΣ ΟΦΕΙΛΗΣ

Το ύψος των κατά τα παραπάνω απαιτήσεων προσδιορίζεται κατά “κεφάλαιο” και τόκους από τις παρ. 1 και 2 του σχολιαζόμενου άρθρου 30.

(*) Η ανάλυση των διατάξεων που ακολουθεί παρουσιάστηκε στη Νομική Επιτροπή της ΕΕΤ στη συνεδρίαση της 21.2.2000, κατά τη διάρκεια της οποίας οριστικοποιήθηκε.

1. Η βάση του υπολογισμού

Η βάση του υπολογισμού είναι για τους σκοπούς του νόμου το “κεφάλαιο” της απαίτησης.

α. Συμβάσεις πίστώσεων

- i. Στην περίπτωση της σύμβασης πίστωσης μέσω αλληλόχρεου λογαριασμού η βάση του υπολογισμού είναι το κατάλοιπό του κατά το οριστικό κλείσιμο αυτού.
- ii. Στην περίπτωση της σύμβασης πίστωσης μέσω δοσοληπτικού λογαριασμού, η βάση του υπολογισμού είναι, κατ’ ανάλογη εφαρμογή των ισχυόντων για τον αλληλόχρεο λογαριασμό, το υπόλοιπό του κατά την καταγγελία της σύμβασης πίστωσης.

β. Συμβάσεις δανείων

- i. Εφόσον η σύμβαση δανείου καταγγέλθηκε (οποτεδήποτε μέχρι την 15.4.1998), βάση του υπολογισμού είναι το σύνολο της ανεξόφλητης απαίτησης, όπως διαμορφώνεται κατά το χρόνο της καταγγελίας, χωρίς τόκους εξ ανατοκισμού. Δηλαδή στην απαίτηση περιλαμβάνονται μόνο:
 - όλες οι τοκοχρεολυτικές δόσεις που κατέστησαν μέχρι την καταγγελία ληξιπρόθεσμες και απαιτητές,
 - οι τόκοι υπερημερίας επί του ποσού της κάθε τοκοχρεολυτικής δόσης (χρεολύσιο και συμβατικός τόκος) από τη δήλη ημέρα για την καταβολή της κάθε μιας μέχρι την καταγγελία της σύμβασης, οι οποίοι δεν κεφαλαιοποιούνται και δεν ανατοκίζονται,
 - το μη ληξιπρόθεσμο κεφάλαιο κατά το χρόνο καταγγελίας,
 - το σύνολο των εξόδων που έχουν πράγματι εκταμιευθεί από το πιστωτικό ίδρυμα και δεν έχουν εξοφληθεί.
- ii. Εφόσον η σύμβαση δανείου δεν έχει καταγγελθεί μέχρι την 15.4.1998, βάση του υπολογισμού είναι το σύνολο του ποσού του δανείου ή το οποιοδήποτε τμήμα αυτού με τους επ’ αυτού συμβατικούς τόκους (ανεξαρτήτως τρόπου υπολογισμού τους), όπως έχει διαμορφωθεί κατά το χρόνο που έγινε ληξιπρόθεσμο και απαιτητό. Ετσι στην περίπτωση του δανείου, το ποσό του οποίου έπρεπε να επιστραφεί στο σύνολό του πλέον των επ’ αυτών τόκων σε συγκεκριμένη ημερομηνία, η οποία παρήλθε άπρακτη, βάση του υπολογισμού είναι το κεφάλαιο και οι τόκοι κατά την ημερομηνία εκείνη. Στην περίπτωση του δανείου που εξοφλείται με αλληπάλληλες δόσεις, βάση υπολογισμού είναι το ποσό κάθε δόσης κατά την ημερομηνία της καταβολής της, που παρήλθε άπρακτη και σε περίπτωση μερικής εξόφλησης δόσης, το υπόλοιπο ανεξόφλητο τμήμα αυτής.

2. Η εκ Τόκων Επιβάρυνση

Η εκ τόκων επιβάρυνση προσδιορίζεται από το νόμο ανάλογα με το χρόνο καταγγελίας της σύμβασης ή όπου δεν υπάρχει καταγγελία περιέλευσης της απαίτησης σε υπερημερία κατά τα παραπάνω.

Συγκεκριμένα η κατά τα παραπάνω βάση υπολογισμού – το “κεφάλαιο” της απαίτησης – πολλαπλασιάζεται, εάν η καταγγελία ή η υπερημερία επήλθε:

- έως και την 31.12.1985 επί του συντελεστή τέσσερα (4)
- από την 1.1.1986 έως και την 31.12.1990 επί του συντελεστή τρία (3)
- από την 1.1.1991 έως και την 15.4.1998 επί του συντελεστή δύο (2).

Το αποτέλεσμα του ως άνω πολλαπλασιασμού είναι το σύνολο της εκ τόκων απαίτησης του πιστωτικού ιδρύματος έναντι του οφειλέτη.

Στην απαίτηση αυτή προστίθενται στη συνέχεια τα τυχόν έξοδα που έχουν πράγματι εκταμειωθεί από την τράπεζα και παραμένουν ανεξόφλητα και οι τυχόν επ’ αυτού τόκοι, εφόσον στην αρχική σύμβαση του δανείου ή της πίστωσης προβλέπετο ο εκτοκισμός των ανεξόφλητων εξόδων και η ημερομηνία έναρξης του εκτοκισμού.

Εάν όμως, μετά τις ως άνω ημερομηνίες, στο λογαριασμό του δανείου ή της πίστωσης πιστώθηκαν ποσά για οποιονδήποτε λόγο, αυτά φέρονται αρχικά σε εξόφληση των κατά τα παραπάνω εξόδων, τα οποία παρέμεναν ανεξόφλητα μέχρι το χρόνο της πίστωσης και το τυχόν υπόλοιπο αφαιρείται από το συνολικό ποσό της ως άνω εκ τόκων οφειλής. Εάν δε στη σύμβαση του δανείου ή της πίστωσης προβλέπεται ο εκτοκισμός των εξόδων και το χρονικό σημείο έναρξης αυτού, τα πιστωθέντα ποσά φέρονται αρχικά σε εξόφληση αυτών των τόκων και μετά του ποσού των εξόδων.

Διευκρινίζονται σχετικά τα ακόλουθα:

- τα έξοδα πρέπει να έχουν πραγματοποιηθεί και συνεπώς πρέπει γι’ αυτά να υπάρχουν νόμιμα παραστατικά,
- είναι αδιάφορη η αιτία για την οποία έγιναν οι προαναφερόμενες πιστώσεις στο λογαριασμό του δανείου ή της πίστωσης,
- εάν είτε δεν υπήρξαν πιστώσεις, είτε αυτές δεν επαρκούσαν για την κάλυψη των εκταμειωθέντων εξόδων, το ποσό αυτών προστίθεται στη συνολική απαίτηση, όπως κατά το νόμο διαμορφώνεται.

3 Η συνολική κατά νόμο οφειλή

Κατόπιν όσων παραπάνω αναφέρθηκαν η συνολική οφειλή ισούται πλέον με το άθροισμα του “κεφαλαίου” (παραπάνω υπό 1) και της εκ τόκων απαίτησης (παραπάνω υπό 2).

Ετσι στην περίπτωση ενός αλληλόχρεου λογαριασμού που καταγγέλθηκε την 15.1.1986,

- με οριστικό κατάλοιπο 1000 μονάδες
- με έξοδα εξώδικης καταγγελίας, έκδοσης διαταγής πληρωμής, κατάσχεσης ακινήτου και κοινοποίησης συνολικού ποσού 150 μονάδων που εκταμειώθηκαν την 30.4.1986
- με τόκους επί των εξόδων αυτών σύμφωνα με τη σύμβαση συνολικού ποσού 20 μονάδων
- ο λογαριασμός του οποίου πιστώθηκε μετά την καταγγελία (και μετά την εκταμίευση των εξόδων) με το ποσό των 80 μονάδων

η συνολική οφειλή διαμορφώνεται ως εξής:

προσφέρει χορηγήσεις της ίδιας κατηγορίας με κυμαινόμενο επιτόκιο. Εάν πχ η απαίτηση προέρχεται από στεγαστικό δάνειο και η χορηγήσασα αυτό τράπεζα δεν προσφέρει στους πελάτες της στεγαστικά δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο, τότε η οφειλή εκτοκίζεται από 1.5.2000 με το σταθερό επιτόκιο των στεγαστικών δανείων που η τράπεζα χορηγεί την ημερομηνία αυτή.

Όσον αφορά στο εφαρμοστέο επιτόκιο, αυτό είναι το επιτόκιο της κατηγορίας των δανείων ή πιστώσεων όπως έχει διαμορφωθεί την 1.5.2000.

Ως κατηγορίες θα πρέπει να θεωρηθούν η στεγαστική πίστη, οι πιστωτικές κάρτες, τα καταναλωτικά δάνεια, τα προσωπικά δάνεια, οι πιστώσεις για κεφάλαια κίνησης, για πάγια κλπ.

Σε πολλές όμως περιπτώσεις τα πιστωτικά ιδρύματα ανακοινώνουν το βασικό επιτόκιο ανά κατηγορία, το οποίο στη συνέχεια διαφοροποιούν ανά πελάτη με το λεγόμενο περιθώριο (margin). Στις περιπτώσεις αυτές το επιτόκιο που θα εφαρμοσθεί σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση θα πρέπει να ισούται με το βασικό επιτόκιο της κατηγορίας πλέον του περιθωρίου που είχε συμφωνηθεί με το συγκεκριμένο πελάτη κατά την κατάρτιση της σύμβασης του δανείου ή της πίστωσης. Σε αντίθετη περίπτωση (εάν δηλαδή δεν συνυπολογισθεί το περιθώριο) ο υπερήμερος από καιρό οφειλέτης θα βρισκόταν σε ευνοϊκότερη θέση από τους λοιπούς περισσότερο συνεπείς πελάτες της τράπεζας.

Θέμα τίθεται στις περιπτώσεις όπου κατά το χρόνο κατάρτισης της σύμβασης του δανείου ή της πίστωσης δεν υπήρχε διαχωρισμός μεταξύ βασικού επιτοκίου και περιθωρίου. Στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να γίνει δεκτό ότι το επιτόκιο που θα εφαρμοσθεί από την 1.5.2000 θα ισούται με το βασικό επιτόκιο της κατηγορίας που η τράπεζα εφαρμόζει, χωρίς κάποια προσαύξηση.

Είναι προφανές ότι κατά τη διάρκεια του εξαμήνου αυτού (1.5.2000 έως 31.10.2000) δεν τίθεται θέμα ανατοκισμού των παραγομένων τόκων.

Συνεπώς εάν ο οφειλέτης εξοφλήσει την οφειλή του από την 1.5.2000 μέχρι την 31.10.2000 θα πρέπει να καταβάλει το ποσό αυτής όπως διαμορφώνεται κατ' εφαρμογή των παρ. 1 και 2 του άρθρου 30 (παραπάνω υπό II), πλέον τους δεδουλευμένους επ' αυτού τόκους από την 1.5.2000 μέχρι την ημερομηνία της εξόφλησης που θα υπολογισθούν με το κατά τα προαναφερόμενα "ενήμερο" επιτόκιο. Σε περίπτωση δε ρύθμισης της εξόφλησης, βάση της ρύθμισης θα αποτελέσει αυτό το άθροισμα.

γ. Η περίοδος της "υπερημερίας"

Εφόσον η οφειλή, όπως διαμορφώθηκε κατά τα προαναφερθέντα, δεν εξοφληθεί (ή ρυθμισθεί) μέχρι την 31.10.2000, θα εκτοκίζεται από 1.11.2000 με επιτόκιο υπερημερίας και οι παραγόμενοι τόκοι θα ανατοκίζονται ανά εξάμηνο, ακόμη και αν δεν υπήρχε συμφωνία περί ανατοκισμού στην αρχική σύμβαση του δανείου ή της πίστωσης κατά το άρθρο 12 του Ν. 2601/98.

Το επιτόκιο που θα εφαρμοσθεί πλέον θα είναι το τελευταίο “ενήμερο” επιτόκιο εκτοκισμού της απαίτησης που εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια του προηγούμενου εξαμήνου (1.5.2000 έως 31.10.2000) προσαυξημένο κατά 2,5 μονάδες.

Οι τόκοι που θα παράγονται από τον εκτοκισμό αυτό, εφόσον παραμένουν ανεξόφλητοι θα προστίθενται στην απαίτηση ανά εξάμηνο. Πρέπει δε να γίνει δεκτό ότι οι πρώτοι τόκοι που θα κεφαλαιοποιηθούν θα είναι οι ως άνω (υπό β) “ενήμεροι τόκοι”.

IV. Η ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΕΤΗ

Με το εδάφιο α της παρ. 4 του άρθρου 30 καθιερώθηκε ρητή υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να πληροφορούν τους οφειλέτες για το ύψος της οφειλής τους κατά κεφάλαιο και τόκους εντός προθεσμίας 90 το πολύ ημερών από την υποβολή της σχετικής αίτησης.

Συνεπώς η πληροφόρηση δεν δίδεται πρωτόβουλα, αλλά κατόπιν σχετικής αίτησης του οφειλέτη. Η ικανοποίηση της αίτησης πρέπει να γίνει εντός 90 το πολύ ημερών από την υποβολή της.

Ικανοποίηση θεωρείται η πληροφόρηση του οφειλέτη για το ύψος του οφειλόμενου “κεφαλαίου” (παραπάνω υπό II, 1) της εκ τόκων επιβάρυνσης (παραπάνω υπό II, 2) και του συνολικού προς καταβολή ποσού, μετά το συνυπολογισμό των τυχόν εξόδων και πιστώσεων του λογαριασμού (παραπάνω υπό II, 3).

Η υποχρέωση αφορά μόνο τις οφειλές που εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 30 (παραπάνω υπό I), όμως θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν σε κάθε περίπτωση υποχρέωση πληροφόρησης των οφειλετών για το ύψος των οφειλών τους (βλ. Κώδικα Δεοντολογίας αρ. 35).

Η μη εκπλήρωση της ως άνω υποχρέωσης δεν συνεπάγεται κάποιες συγκεκριμένες εκ του νόμου συνέπειες για τα πιστωτικά ιδρύματα. Πρόκειται συνεπώς για ατελή ενοχή εκ του νόμου, όπου όμως εφαρμογή έχει το άρθρο 902 ΑΚ σε συνδυασμό με το 947 ΚΠολΔ.

V. Η ΕΞΟΦΛΗΣΗ ΤΗΣ ΟΦΕΙΛΗΣ

1. Οικειοθελής εξόφληση

Η οφειλή, όπως προσδιορίζεται εκ του νόμου, μπορεί να εξοφληθεί είτε με εφάπαξ καταβολή, είτε με δόσεις, όπως κατά περίπτωση θα συμφωνηθεί μεταξύ τράπεζας και οφειλέτη. Στην περίπτωση όμως των δόσεων η μέγιστη επιβάρυνση του οφειλέτη είναι αυτή που προσδιορίζεται στο νόμο (παραπάνω υπό III, 2), ενώ δεν τίθενται χρονικοί περιορισμοί.

2. Αναγκαστική είσπραξη

Σύμφωνα με ρητή διάταξη του νόμου η τράπεζα απαγορεύεται να αρχίσει διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης για την είσπραξη των απαιτήσεων που υπάγονται στη συγκεκριμένη ρύθμιση (παραπάνω υπό I), από την ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου (11.2.2000) μέχρι και

την 31.10.2000. Εάν δε μέχρι την ημερομηνία της δημοσίευσης έχουν γίνει πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης, η διαδικασία διακόπτεται εκ του νόμου σε όποιο στάδιο και αν βρίσκεται.

Όμως εάν πιστωτικό ίδρυμα έχει κατά οφειλέτη του (και) απαιτήσεις από αιτίες μη υπαγόμενες στο νόμο (πχ από μίσθωση), αυτό μπορεί να επιδιώξει την είσπραξή του και με αναγκαστική εκτέλεση.

Πρόκειται για αναστολή εκ του νόμου που συνεπάγεται την αυτοδίκαιη αναστολή των όποιων προθεσμιών της αναγκαστικής εκτέλεσης. Άλλες διαδικαστικές πράξεις και προθεσμίες που δεν αφορούν στην αναγκαστική εκτέλεση, όπως πχ η προθεσμία της ανακοπής ή η συνέχιση των διεξαγωγών, δεν αναστέλλονται.

Η αναστολή αφορά στα πιστωτικά ιδρύματα και όχι σε τυχόν άλλους δανειστές του οφειλέτη, οι οποίοι μπορούν να αναλάβουν πρωτοβουλίες. Στην περίπτωση αυτή το πιστωτικό ίδρυμα μπορεί αναμφίβολα να προχωρήσει σε ενέργειες διασφάλισης της απαίτησής του, όπως πχ να πλειοδοτήσει σε πλειστηριασμό, να αναγγείλει την απαίτησή του κλπ. Επίσης πρέπει να γίνει δεκτό ότι μπορεί να προχωρήσει και σε πράξεις ή ενέργειες, που μπορεί να εντάσσονται στη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης, αλλά δεν προωθούν ή επισπεύδουν αυτή και αποσκοπούν στη διασφάλιση των συμφερόντων του, όπως πχ η αίτηση για τη διόρθωση προγράμματος πλειστηριασμού ή της τιμής πρώτης προσφοράς του εκπλειστηριαζόμενου ή η άσκηση των εκ του άρθρου 936 ΚΠολΔ δικαιωμάτων. Αντίθετη άποψη θα οδηγούσε σε πλήρη αποδυνάμωση των δικαιωμάτων του πιστωτικού ιδρύματος και θα το καθιστούσαν απλό θεατή ενεργειών άλλων για τις οποίες ενδεχομένως να μην υπάρχει άλλος αντίλογος. Η συγκεκριμένη διάταξη δεν εισάγει συνέπειες για την τυχόν αθέτηση της απαγόρευσης, πρέπει όμως να γίνει δεκτό ότι οι πράξεις που τυχόν θα γίνουν θα είναι άκυρες, την δε ακυρότητα θα πρέπει να αναγγείλει το αρμόδιο Δικαστήριο.

Η απαγόρευση διατηρείται μέχρι την 31.10.2000, ώστε εάν η απαίτηση παραμένει ανεξόφλητη λόγω αδιαφορίας του οφειλέτη ή τυχόν αθέτησης της συμφωνίας του με την τράπεζα για τμηματική εξόφληση, την ως άνω ημερομηνία η τράπεζα δικαιούται να επιδιώξει την αναγκαστική είσπραξή της είτε ξεκινώντας τη διαδικασία της αναγκαστικής εκτέλεσης από την 1.11.2000, είτε συνεχίζοντας την τυχόν διακοπήσα την 11.2.2000.

Η συνέχιση της διακοπέιας διαδικασίας, γίνεται με απλή δήλωση του πιστωτικού ιδρύματος σε οποιοδήποτε στάδιο της διαδικασίας, στην οποία θα προσδιορίζεται το μετά την εφαρμογή του συγκεκριμένου νόμου ποσό της απαίτησης.

Με την εκ του νόμου αναστολή της αναγκαστικής εκτέλεσης θέμα τίθεται όσον αφορά σε τυχόν εμπράγματα δικαιώματα τραπεζών επί ευπαθών προϊόντων οφειλετών ή εγγυητών.

Στις περιπτώσεις αυτές, για τις οποίες ο νόμος ουδέν προβλέπει, πρέπει να γίνει δεκτό ότι οι τράπεζες δεν πρέπει να περιέλθουν σε δυσμενέστερη θέση όσον αφορά στην είσπραξιμότητα της απαίτησής τους. Προς την κατεύθυνση αυτή εφαρμογής θα τύχουν οι διατάξεις των άρθρων 1228 ΑΚ, 719ΚΠολΔ και 43 του ΝΔ της 17.7/13.8.1923 περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών.

VI. ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

1. Τα τελεσιδίκως κριθέντα

Όπως ήδη αναφέρθηκε (παραπάνω υπό Ι), οι απαιτήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων για τις οποίες υπάρχει τελεσιδική κρίση (πχ τελεσιδική δικαστική απόφαση, διαταγή πληρωμής, διαιτητική απόφαση κλπ) εξαιρούνται της εκ του νόμου ρύθμισης, εκτός εάν έχει ασκηθεί κατά της τελεσιδικής απόφασης αναίρεση μέχρι την ημέρα ψήφισης του νόμου (στο σύνολο) δηλαδή την 1.2.2000, οπότε η απαίτηση υπάγεται στις συγκεκριμένες διατάξεις.

Για την υπαγωγή ή μη στο νόμο δεν ενδιαφέρει ο χρόνος της τελεσιδικίας, ούτε ο προ της 1.2.2000 χρόνος της άσκησης της αναίρεσης.

Εάν επί της αναίρεσης έχει εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση είναι προφανές ότι η απαίτηση δεν υπάγεται στις διατάξεις του νόμου. Εάν αντίθετα με την απόφαση του Αρείου Πάγου η υπόθεση παραπέμπεται και πάλι στο Δικαστήριο της ουσίας, δεν υπάρχει τελεσιδικία και η απαίτηση υπάγεται αυτοδίκαια στην εκ του νόμου ρύθμιση.

Είναι ευνόητο ότι οι απαιτήσεις που δεν υπάγονται στο νόμο για τους λόγους αυτούς δεν επανακαθορίζονται καθ' ύψος και οι τράπεζες είναι ελεύθερες να επιδιώξουν την είσπραξή τους και μέσω αναγκαστικής εκτέλεσης.

2. Τα συμφωνηθέντα ή αναγνωρισθέντα

Της ρύθμισης επίσης εξαιρούνται όσες απαιτήσεις έχουν ήδη ρυθμισθεί με διάταξη νόμου ή συμφωνία οποιουδήποτε είδους (περιλαμβανομένου και του δικαστικού συμβιβασμού) ή περιεχομένου μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων και οφειλετών ή έχουν αναγνωρισθεί από τον οφειλέτη.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν ενδιαφέρει ο χρόνος της ρύθμισης ή της συμφωνίας ή της αναγνώρισης της οφειλής. Επίσης δεν ενδιαφέρει εάν η ρύθμιση ή η συμφωνία έχει τηρηθεί από τον οφειλέτη, αρκεί να ισχύει, είτε γιατί δεν έχει καταγγελθεί από οποιονδήποτε των συμβαλλομένων, είτε γιατί δεν συνέτρεξαν τα τυχόν προβλεπόμενα σ' αυτή γεγονότα που την καθιστούν αυτοδίκαια ανίσχυρη.

Το μετά τη ρύθμιση, συμφωνία ή αναγνώριση ποσό της απαίτησης δεν αναμορφώνεται και η τράπεζα δικαιούται να επιδιώξει την είσπραξή του οποτεδήποτε και με οποιοδήποτε νόμιμο τρόπο, περιλαμβανομένης και της αναγκαστικής εκτέλεσης.

3. Οφειλές αγροτών

Ο νόμος επιφυλάσσει στους κατά κύριο επάγγελμα αγρότες των οποίων οι οφειλές προς την Αγροτική Τράπεζα εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 30, το δικαίωμα να επιλέξουν μεταξύ τυχόν προηγούμενης ρύθμισης και της παρούσας με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- i. Ο οφειλέτης να είναι κατά κύριο επάγγελμα αγρότης, δηλαδή η κύρια απασχόλησή του να είναι η αγροτική παραγωγή.
- ii. Η οφειλή να είναι προς την Αγροτική Τράπεζα και να υπάγεται στις διατάξεις του άρθρου 30.

- iii. Η οφειλή να έχει ήδη ρυθμισθεί είτε με διάταξη νόμου ή άλλη κανονιστικού περιεχομένου πράξη, είτε με σύμβαση μεταξύ πιστωτικού ιδρύματος και οφειλέτη.
- iv. Η προηγούμενη ρύθμιση της οφειλής πρέπει να βρίσκεται σε ισχύ κατά την έναρξη ισχύος του νόμου δηλαδή την 11.2.2000. Δηλαδή πρέπει να μην έχει καταγγελθεί από οποιονδήποτε των συμβαλλομένων, εφόσον παρέχεται τέτοιο δικαίωμα ή να μην έχουν επέλθει περιστατικά που την καθιστούν αυτοδίκαια ανίσχυρη, εφόσον έχουν προβλεφθεί τέτοια περιστατικά. Εφόσον όλες οι παραπάνω προϋποθέσεις συντρέχουν, ο οφειλέτης δικαιούται να επιλέξει είτε την προηγούμενη ισχύουσα ρύθμιση, είτε την παρούσα. Η επιλογή πρέπει να γίνει το αργότερο μέχρι την 11.5.2000 με πρωτοβουλία του οφειλέτη, ο οποίος πρέπει να καταθέσει δήλωση επιλογής στη δανείστρια τράπεζα. Εάν τέτοια δήλωση δεν υποβληθεί ή υποβληθεί εκπρόθεσμα, η εξόφληση της οφειλής υπάγεται στις διατάξεις της προηγούμενης ισχύουσας ρύθμισης. Σε περίπτωση που οποιαδήποτε από τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις δεν πληρούται, η οφειλή υπόκειται αυτοδίκαια στις διατάξεις του παρόντος άρθρου. Εάν τέλος με βάση τις προϊσχύουσες ρυθμίσεις καταβλήθηκαν σε τράπεζες για την εξόφληση απαιτήσεων σε καθυστέρηση ποσά μεγαλύτερα από αυτά που προκύπτουν κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 30, το υπερβάλλον ουδέποτε αναζητείται ούτε επιστρέφεται στον οφειλέτη.

4. Λοιπές εξαιρέσεις

Δεν υπάγονται επίσης στις ρυθμίσεις του νόμου:

- i. Οφειλές που έχουν ήδη υπαχθεί σε ρυθμίσεις με γενικές ή ειδικές υπουργικές αποφάσεις. Γενικές δε υπουργικές αποφάσεις πρέπει να θεωρούνται αυτές που αφορούν σε κλάδους επιχειρηματικής δράσης (πχ Κλωστοϋφαντουργία) ή σε γεωγραφική περιοχή (πχ νήσοι ανατολικού Αιγαίου) και ειδικές αυτές που αφορούν σε συγκεκριμένη επιχείρηση.
- ii. Οφειλές που έχουν υπαχθεί ή διέπονται από τους Ν.2000/91, Ν.1386/83, Ν.1892/90, Ν.1641/86 και ΝΔ 1138/72, όπως ισχύουν.
- iii. Οφειλές εκ πρωτοφειλής ή εγγυήσεως του Δημοσίου και Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου. Συνεπώς απαιτήσεις εκ δανείων ή πιστώσεων που χορηγήθηκαν από πιστωτικά ιδρύματα με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου (πχ χορηγήσεις προς τη βιοτεχνία ή χορηγήσεις στο πλαίσιο αναπτυξιακών νόμων) δεν υπάγονται στις συγκεκριμένες ρυθμίσεις του νόμου εφόσον έχει καταπέσει η εγγύηση του Δημοσίου. Έτσι το ύψος των απαιτήσεων αυτών δεν επανακαθορίζεται και τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να επιδιώξουν την είσπραξή τους και σε περίπτωση αδυναμίας να στραφούν στο Ελληνικό Δημόσιο ως εγγυητή.
- iv. Απαιτήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων εκ δανείων ή πιστώσεων που κατ' αρχήν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 30 (παραπάνω υπό Ι), το ύψος των οποίων την 31.12.1999, με ανατοκισμό των τόκων κατά το άρθρο 12 του Ν. 2601/98, υπερβαίνει τα 750.000.000 δρχ. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι η διατύπωση της συγκεκριμένης διάταξης υπήρξε ατυχής μάλλον εκ παραδρομής. Εφόσον ο υπολογισμός της οφειλής θα γίνει κατά το άρθρο 12 του Ν. 2601/98, σ' αυτήν προφανώς θα περιλαμβάνονται και τόκοι εξ ανατοκισμού που θα υπολογισθούν είτε με βάση τη σχετική συμφωνία μεταξύ τράπεζας και δανειολήπτη, είτε όπου δεν

υπάρχει τέτοια συμφωνία, με εξαίτητο ανατοκισμό. Συνεπώς η φράση “δηλαδή αφαιρουμένων των τόκων εξ ανατοκισμού” είναι ατελής και αφορά μόνο στους πέραν του άρθρου 12 του Ν. 2601/98 τυχόν τόκους εξ ανατοκισμού, οι οποίοι εφόσον υπάρχουν αφαιρούνται.

VII. ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Με την εκ του νόμου ρύθμιση των οφειλών αναπροσαρμόζεται το ύψος τους και το ανεξόφλητο υπερβάλλον αποσβύνεται ανεξάρτητα εάν έχουν γίνει αντίστοιχες προβλέψεις ή πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις του νόμου. Έτσι οι τράπεζες θα πρέπει να διαγράψουν μέρος των ρυθμισθεισών απαιτήσεών τους είτε από τα εξωλογιστικά στοιχεία τους, είτε από τα εμπορικά τους βιβλία. Η διαγραφή εξωλογιστικών απαιτήσεων δεν έχει λογιστικές ή φορολογικές συνέπειες, η διαγραφή όμως λογιστικοποιηθέντων κονδυλίων (που κατά ρητή επιταγή του νόμου πρέπει να βαρύνουν μία χρήση, αυτή στην οποία πραγματοποιούνται) μπορεί να έχει δυσμενείς συνέπειες για τις τράπεζες κατ’ εφαρμογή των κανόνων της λογιστικής και του φορολογικού νόμου. Για το λόγο αυτό με τη διάταξη του πρώτου εδαφίου της παρ. 10 του άρθρου 30 αποκλείεται η επιβολή προστίμων και άλλων προσαυξήσεων στις περιπτώσεις των διαγραφών αυτών. Περαιτέρω σημειώνεται ότι για τις απαιτήσεις πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν λογιστικοποιηθεί (ανεξάρτητα από την είσπραξή τους ή μη) έχουν αποδοθεί στο Ελληνικό Δημόσιο φόροι, οι οποίοι δεν αναζητούνται μετά τις κατά τα προαναφερόμενα διαγραφές των απαιτήσεων αυτών. Αντ’ αυτού παρέχεται στα πιστωτικά ιδρύματα το δικαίωμα να συμψηφίσουν τους φόρους αυτούς με φόρους που οφείλουν να αποδώσουν για όμοιες αιτίες στο Ελληνικό Δημόσιο. Ο συμψηφισμός πρέπει να γίνει εντός της χρήσης κατά τη διάρκεια της οποίας έγιναν οι διαγραφές, αλλά αν τα προς απόδοση ποσά δεν επαρκούν, το ποσό που δεν έχει συμψηφισθεί μπορεί να συμψηφισθεί με αποδοτέα ποσά κατά τη διάρκεια των επόμενων κατά σειρά τριών κατ’ ανώτατο όριο χρήσεων. Εάν δε μετά το τέλος και της τέταρτης χρήσης (η χρήση της διαγραφής και οι τρεις επόμενες) τα ποσά των φόρων που τυχόν δεν έχουν συμψηφισθεί βαρύνουν το πιστωτικό ίδρυμα.

VIII. ΕΙΔΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΑΝΕΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Σύμφωνα με την ειδική ρύθμιση της παρ. 11 του άρθρου 30, οι ληξιπρόθεσμες οφειλές την 11.2.2000 (ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου) από δάνεια που χορηγήθηκαν από την πρώην Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΚΤΕ) και από ίδια αυτής διαθέσιμα με βάση τις διατάξεις του ΝΔ 1138/1992 και Ν. 1641/1986 για τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας, τα οποία δεν εξυπηρετούνται, εκχωρούνται από την Εθνική Τράπεζα, στην οποία έχει πλέον συγχωνευθεί η ΕΚΤΕ, στο Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο θα καλέσει τους οφειλέτες να εξοφλήσουν το σύνολο της ληξιπρόθεσμης οφειλής τους σε εξήντα (60) άτοκες μηνιαίες δόσεις.

Το Ελληνικό Δημόσιο θα εκδώσει ειδικό ομολογιακό δάνειο και θα δώσει στην Εθνική Τρά-

πεζα, αντί καταβολής, ομολογίες αξίας ίσης με το ύψος των απαιτήσεων που θα του εκχωρηθούν. Οι λεπτομέρειες της έκδοσης του ομολογιακού δανείου θα καθορισθούν με Υπουργική Απόφαση που θα εκδοθεί και η παράδοση των ομολογιών θα γίνει μετά τη βεβαίωση των απαιτήσεων που θα εκχωρηθούν. Τα μη ληξιπρόθεσμα υπόλοιπα των δανείων αυτών δεν εκχωρούνται όμως, η χορηγήσασα αυτά δάνεια εκτοκίζει εφεξής (από 11.2.2000) τα υπόλοιπα με κυμαινόμενο επιτόκιο, ακόμη και αν είχε συμφωνηθεί κατά τη χορήγηση σταθερό. Το επιτόκιο δε αυτό πρέπει να είναι το επιτόκιο εκτοκισμού των λοιπών στεγαστικών δανείων της, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί την παραπάνω ημερομηνία.

Γ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η ρύθμιση κατά τα παραπάνω των οφειλών είναι αναμφίβολα αποφασιστική, εφόσον σε πολλές περιπτώσεις έχει σαν αποτέλεσμα την εκ του νόμου διαγραφή οφειλών όχι μόνο εξ ανατοκισμού, αλλά και εκ τόκων υπερημερίας ή και “ενήμερων” τόκων. Όμως μία τέτοια ρύθμιση θέτει αναπόφευκτα το ερώτημα του τρόπου της αντιμετώπισης των ασυνεπών οφειλετών σε σχέση με την αντιμετώπιση των συνεπέστερων. Ερώτημα, το οποίο δεν είναι άγνωστο στην Ελληνική οικονομική ζωή, εφόσον έχει τεθεί κατ’ επανάληψη στο παρελθόν σε παρόμοιες περιπτώσεις, όπως η ρύθμιση οφειλών προς το Ελληνικό Δημόσιο εκ φόρων.

Παρά ταύτα πρέπει να σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση καταβλήθηκε ιδιαίτερη προσπάθεια για τη μη ανατροπή τελεσίδικων δικαστικών αποφάσεων και των συμφωνηθέντων μετα-

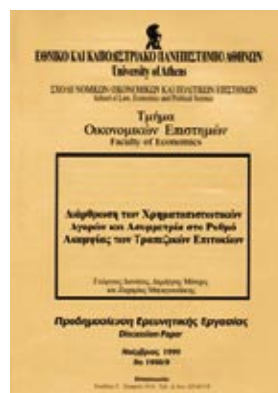
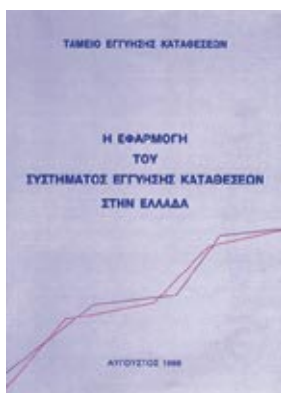
ξύ πιστωτικών ιδρυμάτων και οφειλετών για τη ρύθμιση των ληξιπρόθεσμων οφειλών τους και έτσι αποφεύχθηκαν πλήγματα κατά της Δικαιοσύνης και της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων. Αποφεύχθηκαν συνακόλουθα πλήγματα κατά της οργάνωσης και λειτουργίας της οικονομικής ζωής της χώρας, που θα είχαν δυσμενείς συνέπειες στην παρούσα περίοδο της διεθνοποίησης της οικονομίας και των συναλλαγών.

Κατόπιν αυτών μένει μόνο να διατυπωθεί η ευχή ότι η συγκεκριμένη παρέμβαση θα είναι η τελευταία και ότι εφεξής οι τράπεζες που λειτουργούν στη χώρα και οι πελάτες τους θα αφεθούν ελεύθεροι να συναλλάσσονται στο θεσμικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί, όπως συμβαίνει στις λοιπές αγορές με τις οποίες η χώρα μας συσφίγγει συνεχώς τους δεσμούς της.

*Η εφαρμογή
του Συστήματος
εγγύησης καταθέσεων
στην Ελλάδα*

Αύγουστος 1999

Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων
Σίνα 2-4 • Αθήνα • 106 72
τηλ.363.5433 • fax 363.5582

*Εθνικό και Καποδιστριακό
Πανεπιστήμιο Αθηνών*

ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Νοέμβριος 1999/Νο 1999/9
Σταδίου 5 • Αθήνα • Γραφείο 314
τηλ./fax: 3216.715